

Журба О.Ю.

аспірант,

Науковий керівник: Підхомний О.М.

доктор економічних наук, професор,

Львівський національний університет

імені Івана Франка

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Забезпечення децентралізації управління місцевими фінансами в останні роки активно досліджується в доктрині державного управління. Серед вітчизняних вчених відомі праці В. Вакуленко, Н. Гринчук, Ю. Ганущак, О. Сунцова та ін. Проте недостатньо вивченим залишається питання щодо визначення ролі та повноважень органів місцевого самоврядування в системі управління фінансами на місцевому рівні. Сучасні трансформаційні процеси в Україні визначають нові підходи до формування взаємовідносин у системі державного і місцевих бюджетів. Зміни, що відбуваються у вітчизняній економіці, характеризуються демократизацією суспільного життя та необхідністю формування такої концепції державної регіональної фінансової політики, яка стала б чинником виходу країни з фінансової кризи.

Питання формування доходів місцевих бюджетів та побудови системи бюджетного вирівнювання за умов проведення державної регіональної фінансової політики відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування досліджено ще не досить повно. У процесі побудови бюджетної системи в країні мало використовується зарубіжний досвід, а при визначенні дохідних баз місцевих бюджетів майже не застосовуються ефективні економіко-математичні моделі. Проведені дослідження спрямовано на розв'язання тих нагальних проблем, унаслідок яких на місцях не вирішуються найболючіші соціально-економічні проблеми, занепадають місцеве господарство, соціально-культурна сфера: освіта, охорона здоров'я тощо. З урахуванням цього в Україні необхідно запроваджувати найсучасніші підходи до формування та розподілу доходів місцевих бюджетів, зокрема нові засоби автоматизації, адже успіх економічного розвитку значною мірою залежить від створення оптимального розміру місцевих бюджетів та форм бюджетних взаємовідносин, чіткого механізму вирівнювання горизонтальних і вертикальних дисбалансів у бюджетах усіх рівнів. Додаткових досліджень також потребують науково-практичні проблеми формування доходів місцевих бюджетів в умовах підписання та ратифікації в 1996 р. Верховною Радою України Європейської хартії місцевого самоврядування. У цьому аспекті недостатньо узгоджено питання про фінансування місцевими органами

влади власних та делегованих повноважень, не визначено економічного ефекту для проведення Україною політики бюджетної децентралізації. Доповнення та уточнення потребують шляхи вдосконалення процесу фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. У забезпеченні економічного та політичного розвитку країни важлива роль відводиться місцевому самоврядуванню. Основою фінансового забезпечення діяльності представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування є бюджет. З даного джерела фінансуються заходи щодо соціального й економічного розвитку відповідної території, здійснюється перерозподіл національного доходу, створеного в межах території. Проблема забезпеченості органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами набуває надзвичайно важливого теоретичного та практичного значення. Це пов'язано насамперед із децентралізацією влади, вступом України до Ради Європи та ратифікацією Європейської хартії про місцеве самоврядування. Ефективність місцевого самоврядування набагато залежить від того, які бюджетні ресурси отримують у своє розпорядження самоврядні органи. Бюджетна децентралізація залежить від інших реформ, насамперед від адміністративно-територіальної та політичної, які передбачають і зміну територіальної організації влади, і перерозподіл відповідних повноважень.

На сьогодні не викликає сумніву, що одним із головних складників здійснення комплексу економічних реформ в Україні є проведення реформи у сфері публічних фінансів. Їхній розвиток за єдиними, чітко визначеними критеріями, з обов'язковим урахуванням взаємозв'язку окремих ланок публічних фінансів між собою створює підґрунтя для побудови сучасної системи управління фінансовими потоками як на державному, так і на місцевому рівнях.

Історія реформування міжбюджетних відносин в Україні засвідчує неоднозначний та суперечливий характер її здійснення. Упровадження нових підходів до регулювання міжбюджетних відносин проходило в рамках старої та відпрацьованої централізованої системи планування та виконання єдиного державного бюджету країни. Якщо Закон України «Про бюджетну систему України» (у новій редакції від 28 квітня 1995 р.) закладав основні принципи побудови цієї системи, яка складалась з Державного бюджету України, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, а їхня сукупність формувала зведений бюджет України, то на практиці існували зведений бюджет України, зведені бюджети областей та районів, які об'єднували підвідомчі місцеві бюджети.

Таким чином, в Україні зберігалась практика формування та регулювання бюджетів на зразок бюджетної системи СРСР практично до 2001 р. Чинна на той час законодавча база, з одного боку, декларувала

необхідність забезпечення місцевих бюджетів коштами на виконання власних та делегованих повноважень у повному обсязі, а з іншого – не визначала конкретних шляхів забезпечення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами в повному обсязі.

Реформа міжбюджетних відносин – це стимул для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки. Починаючи з 2015 р. джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів. І найголовніше – тепер саме місцева влада буде вирішувати, на які потреби вона може витратити ці кошти. Порівняймо за роками питому вагу сільських бюджетів у зведеному бюджеті України (таблиця 1). З аналізу видно, що дійсно питома вага надходжень до сільських бюджетів зросла з 1,6 до 2,0 %. В той же час із 77,8 до 81,5 % зросла і питома вага надходжень до Державного бюджету України за рахунок зменшення надходжень до обласних, міського міста Києва, міст обласного підпорядкування та районних бюджетів.

Ефективність наповнення місцевих бюджетів автоматично не зросте через розширення кола місцевих податків і зборів. Адже наразі серйозною залишається проблема їхнього адміністрування. Даються взнаки випадки некомпетентності окремих органів самоврядування щодо організації збору місцевих податків і зборів, низький рівень взаємодії органів місцевого самоврядування з органами фіскальної служби щодо їхнього стягнення.

Таблиця 1

Зведений бюджет України

Рівень бюджету	Частка, %		
	2013	2014	2015
Державний	76,2	77,8	81,5
Республіканський, обласні, міські (міст Києва та Севастополя)	8,9	8,5	6,7
Міст республіканського (АРК), обласного підпорядкування	9,7	8,8	6,7
Районний	2,2	2,2	1,8
Міст районного підпорядкування	0,6	0,6	0,7
Сільський	1,6	1,6	2,0

Джерело: Розроблено автором за даними [2]

Опосередковано використовується місцева інфраструктура, земельні ділянки, задіюються трудові ресурси, а до місцевого бюджету нічого не платять. Тому є справедливим введення норми, коли чітко фіксована частина доходу від роботи філії залишається на місці та надходить до дохідної частини місцевих бюджетів.

Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування мають включати комплекс заходів стосовно впорядкування відносин у сфері володіння та користування природними ресурсами, які є на прилеглих до сільських населених пунктів територіях. Це дасть можливість розширити реальну базу для стягнення природно-ресурсних платежів і підвищити мотивацію сільських територіальних громад, щоб ефективніше й раціональніше використовували належні їм природні багатства. Вони зможуть наділяти підприємницькі структури правом тимчасового користування природними та природно-господарськими активами і отримувати за це кошти. Також це стимулюватиме до якомога ефективнішого контрольованого використання природних ресурсів місцевого значення, оскільки вся сума зборів від цього спрямовуватиметься в бюджети базового рівня.

Насамкінець необхідно запровадити орган фінансового контролю місцевих рад, який буде уповноважений контролювати надходження, розподіл і витрачання коштів від власних джерел доходів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко В. М. Управління місцевими фінансами : навч. посіб. / В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук. – К. : НАДУ, 2008. – 76 с.
2. Виконання Державного бюджету. 2015 : Місячний звіт про виконання Державного бюджету України за січень – грудень 2015 р. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>.
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 груд. 2014 р. № 71-VIII. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

Іваськевич Х.І.

аспірант,

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

Важливою частиною Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з одного боку, і Україною, з іншого боку, підписану